

Sarcòfags pagans de la necròpolis de Tarragona

Solament descriurem aquí els sarcòfags que no continguin en llur escultura representacions iconogràfiques clarament cristianes, encara que ho sigui l'epitafi que hom hi gravà en ésser utilitzats per cristians com a sepultura.

Un primer grup el formen els sarcòfags ornats amb estrigil·les.

SARCÒFAGS ESTRIGIL·LATS. Un sarcòfag estrigil·lat, el més notable trobat en les darreres campanyes a la necròpolis cristiana de Tarragona (fig. 185), és de marbre i amida $2,16 \times 0,67 \times 0,705$ m. (1). Té en la seva cara principal dos quadrats posats simètricament, que ocupen

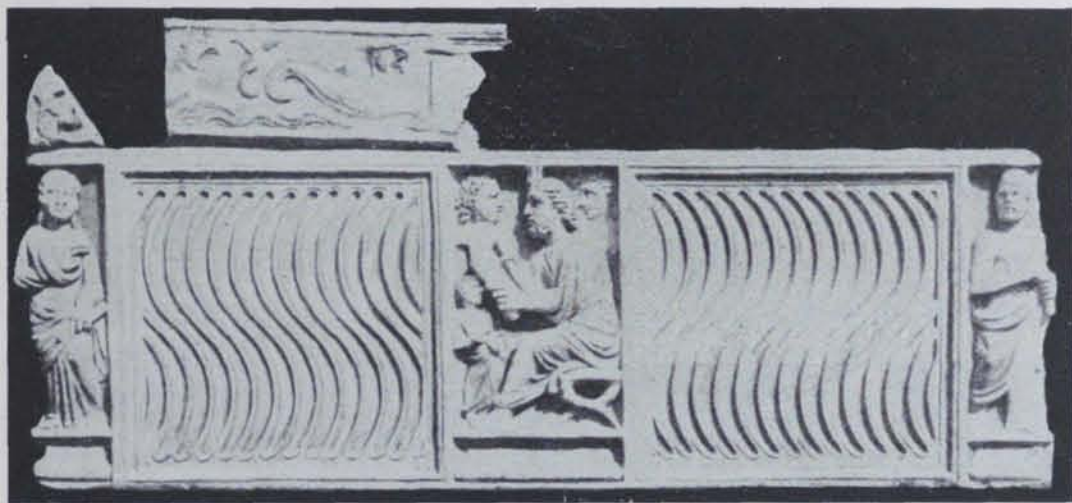

Fig. 185. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag del filòsof

tota l'alçada del sarcòfag, plens d'estrigil·les emmarcades per una motllura. En els dos cantons sobre un sòcol en forma d'escòcia hi ha una dona i un home. La dona és habillada de la *stola* i del *pallium* a l'espatlla, que li embolcalla el cos. Amb la mà dreta, al mateix temps que aguanta un *volumen*, sosté el pal·lium, mentre la mà esquerra surt per sobre els plecs del mantell. Darrera té esculpit un arbre. L'home porta solament el pal·li que li abriga la part baixa del cos i li cobreix l'espatlla esquerra. En la mà esquerra porta també un *volumen*. El rectangle del centre és ocupat per un personatge barbut amb cabells llargs, un alt tupè al front, habillat de túnica i pal·li, calçat de sandàlies, assegut sobre una cadira plegable, *sella*, senyal de dignitat. Està llegint amb gran expressió, com si ho fes a un públic a qui volgués convèncer, un *volumen* que desplega amb les dues mans; un home, representat més petit, barba-mec, habillat de túnica i toga, escolta atentament; al fons dos hermes de personatges joves, un de cada sexe.

Es sabut que en la tarja del centre dels sarcòfags es representava el difunt amb les eines o instruments del seu treball. El relleu és potser simplement la representació d'un filòsof, al·lusió a la professió del difunt, pel qual el sarcòfag va ésser esculpit. Marcial i Juvenal blasmen als que volien semblar filòsofs, per la forma estranya del pentinat del cabell i de la barba.

Salomon Reinach (2) ha estudiat un grup de busts que en la part superior del cap porten un petit

Fig. 186. — Necròpolis de Tarragona : Fragment de sarcòfag

Fig. 187. — Necròpolis de Tarragona : Fragment de sarcòfag

(1) SERRA I VILARÓ, J.: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1928. Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, núm. 93. Sepulcre núm. 74, pàg. 40.

(2) REINACH, S.: *La touffe de cheveux sincipitale* en *Gazette de Beaux Arts*, vol. II de 1929, pàgs. 1-9.

monyo fet amb els cabells de l'occiput recollits cap amunt, i ha formulat la hipòtesi que representen filòsofs del segle I coneixedors de les doctrines de Buda del qual imiten la forma del pentinat, tal com es troba en l'escultura de Gandhara. El caracteritzar les idees pel pentinat fou

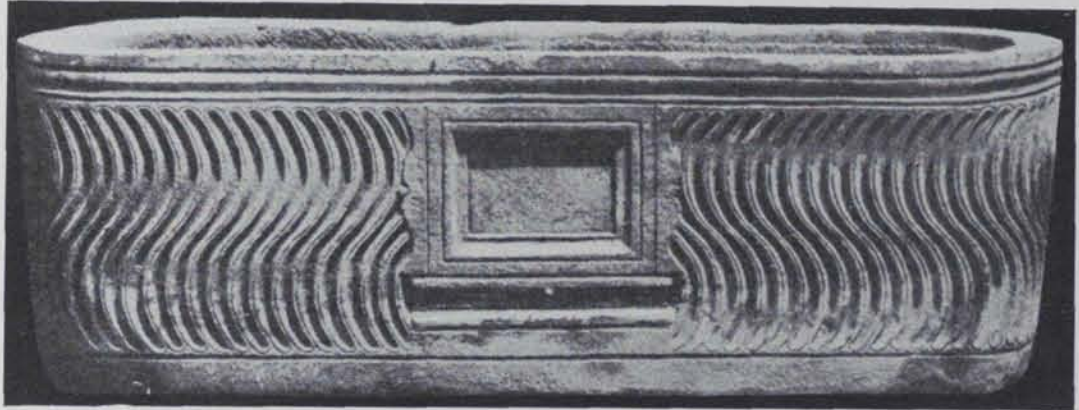

Fig. 188. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag estrigil·lat

costum general. Els sacerdots d'Isis i Serapi s'afaitaven tot el cap. Els sacerdots cristians heretaren parcialment aquesta pràctica antiga. L'hermes del fons vol potser determinar el lloc on

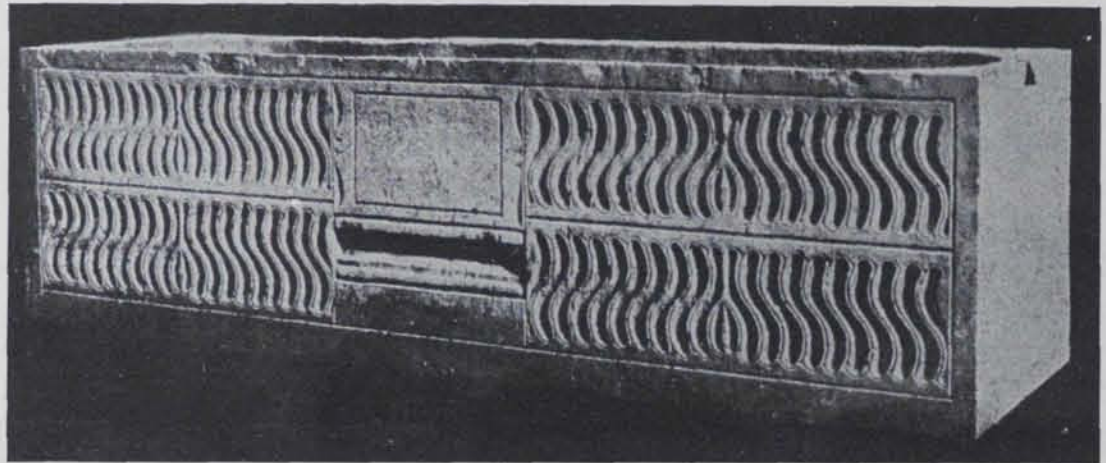

Fig. 189. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag estrigil·lat

el mestre dona son ensenyament: l'atri de sa casa, per exemple, ornat dels *hermae* dels difunts. La tapa tenia esculpida una fila de monstres marins nadant sobre les aigües ondulades. Els

Fig. 190. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag acanalat

senyals del treball del trèpan hi són clarament visibles. Mossèn Serra i Vilaró ha relacionat aquest sarcòfag amb un del Museu de Marsella (1), amb un altre de Pisa i amb un altre del

(1) SPERANDIEU: *Recueil général de bas-reliefs de la Gaule romaine*, I, 62.

Palazzo Feoli de Roma (1). El sarcòfag ha estat reemplet i conté una dedicatòria del fill, llibert d'August, a sa mare Juventia Paula.

Altre sarcòfag trobat a la necròpolis de Tarragona és de la mateixa pedra i estil que el descrit a l'anterior ANUARI (2). De la seva escultura es conservava sols la part baixa, estrigil·lada, i els senyals d'un personatge a cada costat. A pocs metres fou trobada la figura usual de l'home

Fig. 191. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag acanalat

amb un *volumen* a la mà dreta i l'*scrinium* junt al peu esquerra sortint d'un portal encorcinat (fig. 186). Un fragment quasi igual i que fou aprofitat per una lauda sepulcral en el segle XIV és guardada al Museu Arqueològic de Tarragona (3) (fig. 187). Un *scrinium*, fragment d'una representació anàloga, fou trobat en altre lloc (4). Fòmules d'obrador eren reproduïdes amb gran abundància i exportades per tot el món romà.

Es del tipus estrigil·lat un sarcòfag de marbre (5), que amida 2,18 × 0,74 × 0,68 m. (fig. 188). Té els dos caps en forma cilíndrica de pla circular. El davant és decorat d'estrigil·les i al centre

Fig. 192. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag acanalat

presenta la silueta d'una urna cinerària sobre un sòcol, la qual té enfondit un rectangle per la placa que devia contenir l'epígraf funerari.

- (1) GARRUCCI: *Storia delle arte Cristiane*, vol. V.
- (2) ANUARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, 1921-1926, pàg. 101, fig. 189.
- (3) SERRA I VILARÓ: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1929. Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 104, pàgs. 35 i 36, làms. XLVIII i XLIX.
- (4) SERRA I VILARÓ, J.: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1928, pàg. 83.
- (5) SERRA I VILARÓ, J.: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1929, pàg. 34, sepulcre 932.

Prop d'aquest es trobaren fragments d'altre sarcòfag estrigil·lat (1). El tema del centre varia.

Un sarcòfag de pedra calissa del país (fig. 189), trobat també a la necròpolis de Tarragona, és ornat amb dues faixes d'estrígil·les (2) i amida $2,11 \times 0,59$. Té en el seu centre la silueta d'una urna funerària sobre un sòcol escociat. Es anepígraf i tenia per coberta una llosa rectangular que estava unida al sarcòfag per peces en forma de cua d'oreneteta.

A Tarragona hi havia certament obradors de sarcòfags que usaven la pedra de la localitat i es caracteritzaven per una major simplicitat de formes decoratives.

SARCÒFAGS ACANALATS. L'ornamentació dels sarcòfags acanalats és una simplificació dels sarcòfags amb estrígil·les. Un primer grup conté en el centre la representació d'una urna funerària entre dos rectangles plens de canals; en uns d'ells (fig. 190) al centre de la urna hi ha sobre la

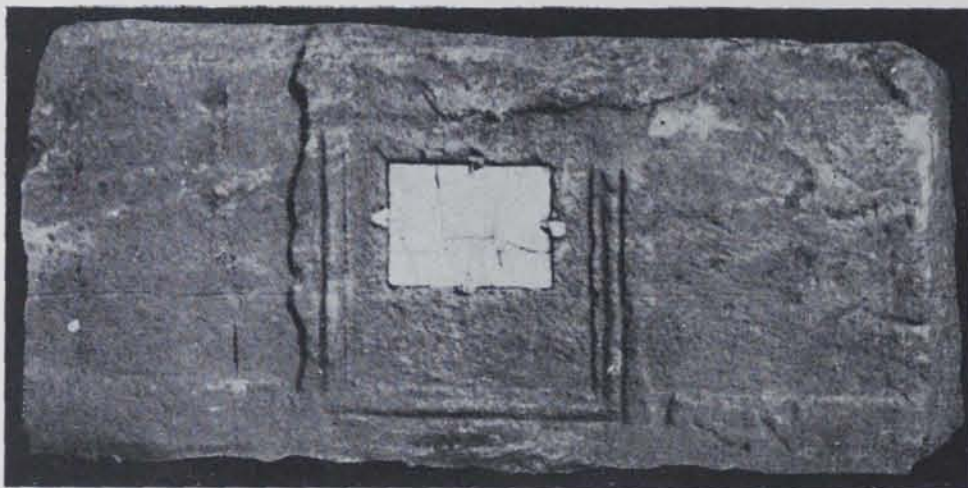

Fig. 193. — Necròpolis de Tarragona : Sarcòfag llis

mateixa pedra gravat l'epígraf funerari pagà. Amida $1,65 \times 0,62 \times 0,65$ m. i és fet de pedra del país (3). Notem com la forma és barroera i asimètrica i el nombre de canals desigual en un costat respecte de l'altre.

Aquesta disposició es repeteix (fig. 191) amb una execució semblantment poc cuidada que indica un producte sortit d'obradors locals (4).

En altres sarcòfags en la tarja del centre de la urna cinerària s'ha incrustat una placa de marbre destinada a l'epígraf funerari (5). Entre ells hi ha variants: de vegades les canals són parcialment plenes per cilindres convexes, *redentures* (fig. 192). Un trobat a la necròpolis de Tarragona amida $1,58 \times 0,5 \times 0,63$ m.; era recobert d'estuc blau i contenia un infant amb una joguina, una nina d'ivori (6); aquesta forma és repetidament trobada amb diverses variants.

SARCÒFAGS LLISOS. Un sarcòfag llis (fig. 193) ha conservat en mig de la silueta d'urna cinerària la placa de marbre anepígrafa (7). — J. P. i C.

(1) SERRA I VILARÓ, J.: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1929, pàg. 36, lám. LXXI, 8.

(2) SERRA I VILARÓ, J.: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1928, pàg. 14, sepulcre 15.

(3) TULLA, BELTRAN I OLIVA: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1927. Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, 88.

(4) SERRA I VILARÓ: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1928, pàgs. 50, 51, sepulcre 87.

(5) SERRA I VILARÓ: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1928, pàg. 34, lám. XXVIII, 2.

(6) SERRA I VILARÓ, J.: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*. Madrid, 1928, pàg. 74, sepulcre 152, lámina XXIX, 1.

(7) TULLA, BELTRAN I OLIVA: *Excavaciones en la necrópolis romano-cristiana de Tarragona*, lám. VII.